

Den "snälla" nazisten

Nazism och hat breder ut sig i vårt samhälle och det är viktigt att försöka förstå de bakomliggande mekanismerna för att kunna agera på ett meningsfullt sätt. Denna pamflett är ett försök att förstå hur nazism får fotfäste i vårt demokratiska samhälle. Självklart finns det andra pusselbitar som måste komplettera detta komplicerade pussel.

Att betrakta sig själv som offer innebär att göra offerskapet till en livsstil, där självbilden som offer genererar en livsstil som bekräftar sig självt och som utgör ett överordnat tolkningsraster för erfarenheter och iakttagelser. Den som ser sig själv som ett offer avsäker sig ansvaret för sitt liv och lägger detta på personer eller institutioner som ligger utanför sig själv. Därmed kan man inte heller påverka sin situation. Allt elände som drabbar en upplevs vara någon annans fel – därav begreppet *offer*. Offerskapet blir en så dominerande bild av ens plats i världen att det blir viktigt att framställa sig själv – implicit eller explicit – som ett offer.

När personer med ännu sämre villkor visar sig, och det blir uppenbart att dessa verkligen har det ännu sämre, riskerar offrets framtoning som offer att blekna; de nya konkurrenterna framstår som ett hot mot offerbilden, och betraktas därmed av offret som fiender vilka blir offrets hatobjekt.

Jag har vid flera tillfällen noterat att de som verkar hata romska tiggare också är typiska offer. Argumenten som legitimerar tiggerhatet handlar ofta om att tiggare har finare mobiltelefon än offret, eller att tiggarna kommer till sina tiggerplatser i Mercedes, något som offret aldrig ens skulle kunna drömma om. Offrens syn på tiggarna är entydig; det finns inget utrymme för empati, vilket kan bero på att offren själva aldrig har uppfattat att någon annan visat empati för dem.

Efter första världskriget drabbades Tyskland av ett kännbart krigsskadestånd. I Tyskland utvecklades ett kollektivt offerskap. Tyskarna behövde en syndabock. På nära håll fanns judarna, vilka som kollektivt representerade välstånd, rikedom och girighet. De var lätta att identifiera och peka ut. Det tyska offerskapet efter första världskriget var omfattande och gick lätt att legitimera. Våldet mot judarna uppfattades av vanliga hyggliga tyskar inte som något anmärkningsvärt; de var ju ens plågoandar och roten till allt ont.

Vi kan utan vidare se samma fenomen växa fram i Sverige. Arbetslösa, fattigpensionärer och andra utsatta som riskerar att hamna i ett offerskap utsätts för daglig propaganda av grupper som påstår sig stå på deras sida. När vårt eget nazistparti har stöd av bortåt en femtedel av väljarkåren är det en tillräckligt stor grupp att utveckla ett kollektivt offerskap. I Tyskland var det allmänt accepterat att vandalisera synagogor och judars butiker. När nazister döms för våldsbrott i Sverige stiger partiets väljarstöd.

Vad är då kontentan av detta? Den första reaktionen borde vara att undvika att skapa förutsättningar för människor att bli offer, alltså att skapa mer rättvist samhälle som i högre grad bygger på bildning. Myntets andra sida kanske handlar om att låta människor få ett större ansvar för sina egna liv. En tillbakablick på de politiska system vi har haft i modern tid visar hur utrymme skapats för girighet såväl som för legitimering av offerskap.

På samma sätt som tyskarna efter första världskriget egentligen var vanligt hyggligt folk som blivit lurade in i offerskapsfällan är också våra svenska offer innerst inne hyggliga människor som inte själva valt att bli offer, utan bara blivit stukade av systemet och omständigheterna. Att vara offer innebär bitterhet och hat, och de flesta offer förtjänar nog bättre. Vi andra – som ännu inte blivit offer – förtjänar inte att se dessa offer och utsättas för deras bittra galla. Vi borde alltså ta hand om varandra bättre – med personliga och allmänna insatser.